

2022 - 2023

LGBTİ+ VE TRANS MEDYA İZLEME RAPORU

Yayımlayan

Pembe Hayat LGBTI+ Dayanışma Derneği

Hazırlayan

Tuveyç Timur

2022 - 2023

LGBTI+ VE TRANS MEDYA İZLEME RAPORU

içindekiler

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	5
ANAHTAR BULGULAR VE İSTATİSTİKLER	11
1. 2022 Yılı İnternet Haberlerinin İzlenmesi	12
Haber Başlıkları	12
Haber Görsellerinde İfade Analizi: Kategoriler ve Temsiller	13
Haberlerde Tematik Çeşitlilik	16
Haberdeki LGBTİ+ ve trans kimliklerin dağılımı	17
Haberlerdeki Kimliklerin Dağılımı	18
Haberlerde LGBTİ+ Kimlikler Nasıl Tanımlanıyor?	19
Haberlerdeki Olumsuz Temsil Analizi	20
Haberlerdeki Olumlu Temsil Analizi	22
Haber metinleri hak haberciliği kapsamında mı?	24
2. 2023 Yılı İnternet Haberlerinin İzlenmesi	24
Haber Başlıkları	24
Haber Görsellerinde İfade Analizi: Kategoriler ve Temsiller	26
Haberlerde Tematik Çeşitlilik	28
Haberdeki Öznelerin Toplumsal Temsili	29
Haberlerde LGBTİ+ ve trans kimliklerin dağılımı	30
Haberlerde LGBTİ+ Kimlikler Nasıl Tanımlanıyor?	31
Haberlerdeki Olumsuz Temsil Analizi	32
Haberlerdeki Olumlu Temsil Analizi	33
Haber metinleri hak haberciliği kapsamında mı?	35
3. İki yılda dengeler nasıl değişti?	36

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu raporun amacı, 2022 ve 2023 yıllarında Türkiye’de haber üreten internet sitelerinde LGBTİ+ ve translar özelinde çıkan haberleri sistematik bir şekilde izlemek, derlemek, analiz etmek ve bu dönemler arasındaki değişkenleri belirlemek; aynı zamanda transların medyadaki temsilini ve bu temsilin nasıl işlendiğini veya değiştiğini anlamaktır.

İzleme Periyodu: 1 Ocak 2022–31 Aralık 2023 (2 yıl)

Haber Kaynağı: AjansPress’in belirlenen anahtar kavramları içeren haberleri günlük olarak taradığı ve 12.000’den fazla aylık ziyarete sahip olan haber siteleri.

Anahtar Kavramlar: LGBTİ+, trans, trans birey, transeksüel, trans erkek, trans kadın, travesti.

Haber İçeriği Filtresi: Belirtilen anahtar kavramlarla doğrudan ilgili olmayan haberler sınıflandırmaya dahil edilmedi.

Veri Toplama–Tasnif Araçları: AjansPress tarafından günlük olarak taranan haberler ve 12.000’den fazla aylık ziyarete sahip olan haber siteleri manuel olarak incelendi.

Haberler, Google Forms üzerinde oluşturulan parametrelerle tasnif edildi.

Parametreler

Tematik Parametreler:

- › Haberin konusu
- › Haberin başlığı
- › Görselin içeriği
- › Haberin ilgili olduğu kimlik

- Habere konu olan kişilerin rolü
- Haberlerdeki olumlu ve olumsuz göstergeler
- Hak haberciliği kapsamında değerlendirme

Söylemsel Parametreler

Transfobi içeren haber metinleri için:

- Transların cinsiyet kimliğini reddeden dil kullanımı
- Olumsuz/ayırıcı söylemlerin varlığı
- Suçlulaştırma/kriminalize etme
- Stereotipleri pekiştiren unsurların bulunması
- Nefret dili ve söyleminin kullanılması
- Özel hayatı ve kişilik hakları ihlal edilmiş
- Translara karşı şiddeti teşvik eden unsurların varlığı

Homofobi içeren haber metinleri için:

- LGBTİ+'ların cinsiyet kimliğini reddeden dil kullanımı
- Olumsuz/ayırıcı söylemlerin varlığı
- Suçlulaştırma/kriminalize etme
- Stereotipleri pekiştiren unsurların bulunması
- Nefret dili ve söyleminin kullanılması
- Özel hayatı ve kişilik hakları ihlal edilmiş

Olumlu göstergelere sahip haber metinleri için:

- LGBTİ+'ları olumlayıcı/destekleyici bir dil kullanılmış.
- Haber metni LGBTİ+ haklarına duyarlı ve saygılı.

- Haberde LGBTİ+'ların başarılarına/kişisel hikayelerine yer verilmiş.
- LGBTİ+'ların özel hayatı ve kişilik haklarına saygılı haber yapılmış.
- LGBTİ+'ların yaşadığı hak ihlallerine (Eğitim, çalışma hayatı, sağlık, barınma, sosyal yaşam) yer verilmiş.
- LGBTİ+'ların sorunlarına ve ihtiyaçlarına dikkat çekiyor.
- Transları olumsuz/destekleyici bir dil kullanılmış.
- Haber metni trans haklarına duyarlı ve saygılı.
- Haberde transların başarılarına/kişisel hikayelerine yer verilmiş.
- Transların özel hayatı ve kişilik haklarına saygılı haber yapılmış.
- Transların yaşadığı hak ihlallerine (Eğitim, çalışma hayatı, sağlık, barınma, sosyal yaşam) yer verilmiş.
- Transların sorunlarına ve ihtiyaçlarına dikkat çekiyor.
- LGBTİ+ örgütlerin ve uzmanların görüşlerine yer verilmiş.

Görsel Parametreler

Haber görselleri LGBTİ+'ları ve transları özelinde ayrı ayrı incelendi ve şu parametrelerle değerlendirildi:

- LGBTİ+'ları/Transları olumlu ve/veya destekleyici gösteriyor
- LGBTİ+'ları/Transları olumsuz ve/veya ayrımcı nitelendiriyor
- Atanmış cinsiyetle fotoğraf kullanılmış
- LGBTİ+ ve/ya trans var ama nötr görsel içerik
- LGBTİ+ ve translarla ilgili herhangi bir unsur barındırmıyor

Rapordan nasıl faydalanabilirsiniz?

Medya ve Haber Kuruluşları, haber içeriklerini çeşitli açılardan inceleyerek, kendi haber politikalarını şekillendirebilir, haber içeriklerini daha dengeli ve kapsamlı bir şekilde sunabilir. Rapordaki analizler doğrultusunda, LGBTİ+ ve transları temsil etme noktasında güçlü ve zayıf yönleri anlayabilir. Bu bilgiler, medya sektöründe çeşitliliği teşvik etmek, toplumsal duyarlılık oluşturmak ve hak ihlallerini önlemek için kullanılabilir.

Sivil toplum kuruluşları ve aktivistler için, LGBTİ+ ve transların medyada temsiliyetini değerlendirme ve geliştirmeye yönelik olumlu ve olumsuz söylemlerle ilgili veriler sağlayarak, savunuculuk faaliyetleri için güçlü bir temel oluşturabilir. Raporun bulguları, trans ve LGBTİ+'lar hakkında farkındalığı artırmak; toplumsal cinsiyet ve çeşitlilik konularında bilinçlendirme ve eylem planları için kullanılabilir.

Akademisyenler ve araştırmacılar için rapordaki tematik analizler ve veri setleri, cinsiyet kimliği ve medya etkileşimi üzerine yapılan akademik çalışmalarda kaynak olarak kullanılabilir. Medya dilinin ve temsillerinin evrimini anlamak için zaman içindeki değişiklikler gözlemlenebilir.

Hükümet ve kamu politika oluşturucuları için rapor, medyanın toplumsal cinsiyet konularındaki rolünü ve etkisini değerlendirerek, kamu politikalarının oluşturulmasında rehberlik edebilir. Trans ve LGBTİ+'lara yönelik olumsuz etkileri belirleyerek, koruyucu ve iyileştirici politikaların tasarlanmasına katkı sağlayabilir.

Okuyucular, medyanın trans ve LGBTİ+'ları temsil etme şekli, dil kullanımı ve etkileşimler hakkında bilgi edinebilir. Farklı medya kaynaklarının bu konulardaki yaklaşımlarını değerlendirerek, haber tüketme alışkanlıklarını şekillendirebilir.

ANAHTAR
BULGULAR VE
İSTATİSTİKLER

İzleme kapsamında, 2022 ve 2023 yıllarında Türkiye’de haber üreten internet sitelerinde doğrudan LGBTİ+ ve translar özelinde çıkan toplam 12.275 haberi inceledik.

1. 2022 YILI İNTERNET HABERLERİNİN İZLENMESİ

Bu bölüm, 2022 yılında izlenen internet haberlerine dair ana verilere ve önemli istatistiklere odaklanır.

İzleme kapsamında 2022 yılında belirlediğimiz anahtar kavramlar kapsamında 12.000’den fazla aylık ziyarete sahip olan haber sitelerinde yayınlanan 4.494 haber metnini inceledik.

Haber Başlıkları

2022 yılında yayınlanan haber başlıklarından elde edilen ana bulgular şu şekildedir:

Haber başlıklarının %57’si, LGBTİ+’ları olumsuz ve/veya ayrımcı bir dille nitelendiren ifadeler içeriyor. Haber başlıklarının %3,3’ü ise transları olumsuz ve/veya ayrımcı bir dille nitelendiren ifadeler içeriyor.

Başlıkların %12,6’sı, haberin öznesinin LGBTİ+ ve/veya translara yönelik söylediği ayrımcı veya olumsuz bir söylemi doğrudan içermektedir.

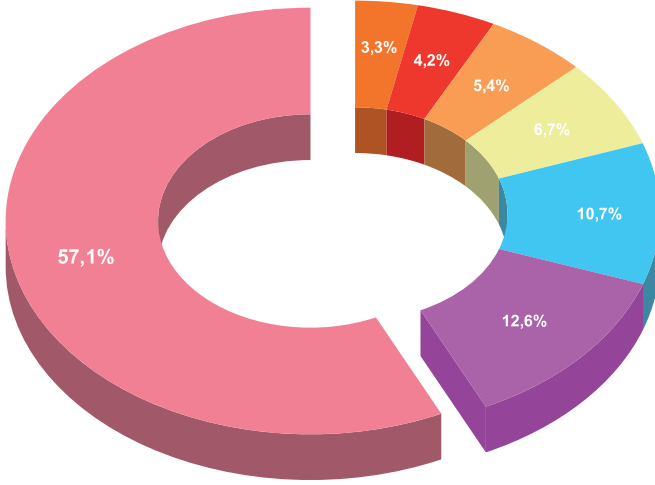
LGBTİ+’ları destekleyici bir dil kullanan haber başlıkları %6,7, transları destekleyici bir dil kullanan haber başlıkları ise %4,2.

Başlıkların %10,7’si nötr bir dil kullanıyor, yani başlık LGBTİ+ ve/veya translarla ilgili herhangi bir destekleyici ya da ayrımcı bir durum barındırmıyor.

LGBTİ+ ve translarla ilgili olmayan ve genel bir konuyu temsil eden haber başlıkları %5,4’ü kapsıyor.

Her 100 haberden 71,8’i LGBTİ+’lar ve Translarla ilgili olumsuz/ayrımcı söylemler içeriyor.

2022 yılında yayınlanan haber başlıklarından elde edilen ana bulgular

- Transları olumsuz ve/veya ayrımcı bir dille nitelendiren
- Transları destekleyici bir dil kullanan haber başlıkları
- LGBTİ+ ve/veya translar yer almıyor.
- LGBTİ+ 'ları destekleyici bir dil kullanan haber başlıkları
- LGBTİ+ 'ları olumsuz veya ayrımcı bir şekilde nitelendiren görseller
- Haberin öznesinin LGBTİ+ ve/veya translara yönelik söylediği ayrımcı veya olumsuz bir söylemi
- LGBTİ+ 'ları olumsuz ve/veya ayrımcı bir dille nitelendiren

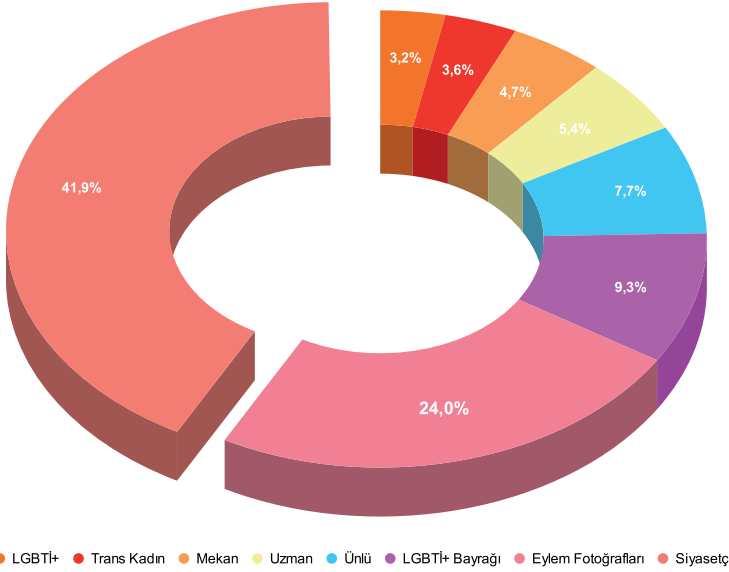
Haber Görsellerinde İfade Analizi: Kategoriler ve Temsiller

Kategoriler

Haber görsellerinde karşılaşılan içerikleri “siyasetçi, mekan, eylem fotoğrafı, trans kadın, trans erkek, LGBTİ+, LGBTİ+ bayrağı, trans bayrağı, ünlü, uzman, sporcu” şeklinde kategorize ettik.

Görsellerinin %41,9'unu diğer kategorilerden büyük bir farkla **siyasetçiler** oluşturuyor. İkinci sırayı %24 ile **eylem fotoğrafları** alıyor.

Haber görsellerinde karşılaşılan içerikleri

Temsiller

Bu bölümde, görsellerin transları ve LGBTİ+ 'ları nasıl temsil ettiği incelenmiştir. Olumlu, destekleyici temsiller ile olumsuz, ayrımcı temsiller arasındaki fark ele alınmıştır.

LGBTİ+'lar

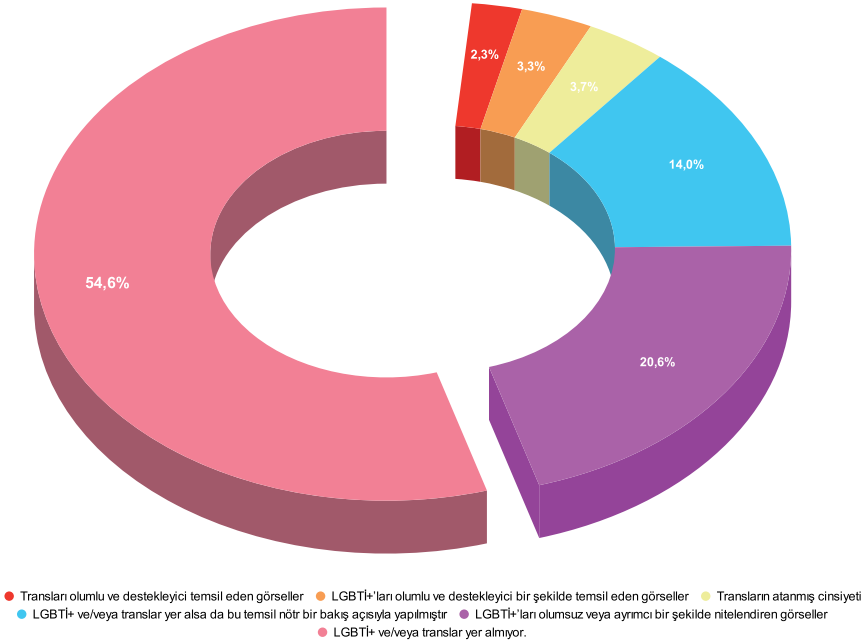
- **Olumlu ve destekleyici:** İncelenen haber görsellerinin %2,3'ü, LGBTİ+'ları olumlu ve destekleyici bir şekilde temsil eden görseller içermektedir.
- **Olumsuz veya ayrımcı:** İncelenen görsellerin %20,6'sında, LGBTİ+'ları olumsuz veya ayrımcı bir şekilde nitelendiren görseller içermektedir.

Translar

- **Olumlu ve destekleyici:** İncelenen haber görsellerinin %2,3'ü, transları olumlu ve destekleyici bir şekilde temsil eden görseller içermektedir.
- **Olumsuz veya ayrımcı:** İncelenen görsellerin %1'i, transları olumsuz veya ayrımcı bir şekilde nitelendiren görseller içermektedir.
- **Atanmış cinsiyet:** İncelenen görsellerin %3,7'sinde, transların atanmış cinsiyeti ile fotoğrafları kullanılmıştır.
- **Nötr:** İncelenen görsellerin %14'ünde, LGBTİ+ ve/veya translar yer alsada bu temsil nötr bir bakış açısıyla yapılmıştır.

Trans ve LGBTİ+'larla ilgili haberlerde, her 100 haber görselinden 54,7 tanesinde LGBTİ+ ve/veya translar yer almıyor.

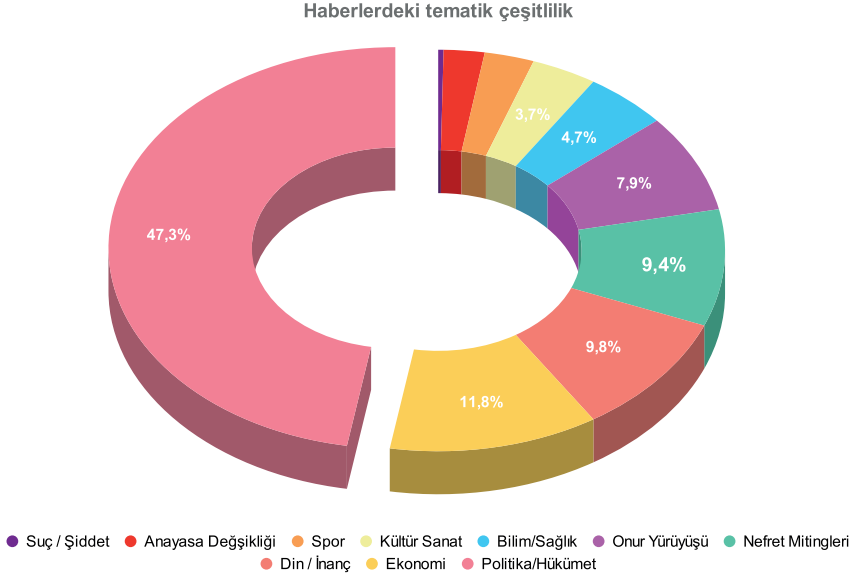
Görsellerin transları ve LGBTİ+'ları nasıl temsil ettiği

Haberlerde Tematik Çeşitlilik

Haberlerdeki tematik çeşitlilik 11 farklı kategoride (Politika/Hükümet, Ünlü/Magazin, Din/İnanç, Bilim/Sağlık, Suç/Şiddet, Ekonomi, Kültür-Sanat, Spor, Onur Yürüyüşü, Nefret Mitingleri, Anayasa Değişikliği) tasnif edildi.

Öne çıkan tema yüzde 47,3 ile öne çıkan tema **Politika/Hükümet** oldu.

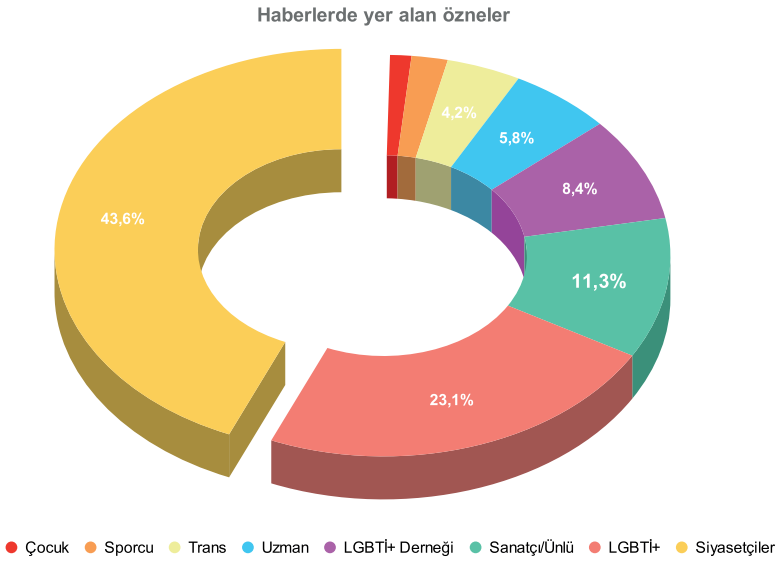

Haberdeki LGBTİ+ ve trans kimliklerin dağılımı

Haberlerde yer alan özneler 8 farklı kategoride tasnif edildi.

Siyasetçiler yüzde 43,6 ile LGBTİ+ ve translarla ilgili haberlerde en çok yer alan özneler oldu.

Diğer kategoriler arasında ise sırasıyla; LGBTİ+ (%23,1), Sanatçı/Ünlü (%11,3), LGBTİ+ Derneği (%8,4), Uzman (%5,8), Sporcu (%4,2), Trans (%2,04), Çocuk (%1,2) bulunuyor.

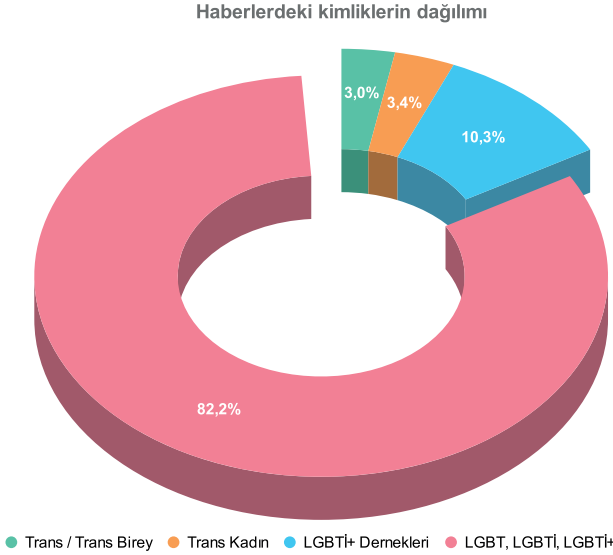

Haberlerdeki Kimliklerin Dağılımı

LGBTİ+'lar ve translar özelinde incelenen haberlerin, kimliklere göre dağılımını gösteren aşağıdaki grafikte, haberlerin doğrudan ilişkilendirildiği kimlik kategorileri (*LGBT/LGBTİ/LGBTİ+*, *Trans Kadın*, *Transeksüel*, *Trans/Trans Birey*, *Travesti*, *Trans Erkek*, *LGBTİ+ Dernekleri*) gösteriliyor.

'LGBT, LGBTİ, LGBTİ+' ifadelerinin yer aldığı haberlerin yüzde 82,2'lik oranla öne çıktığı görülmektedir. İkinci sırada ise yüzde 10,3'lük bir oranla LGBTİ+ dernekleri yer alıyor.

Haberlerde en az yer alan kimlik ise %0,1 ile trans erkek oldu.

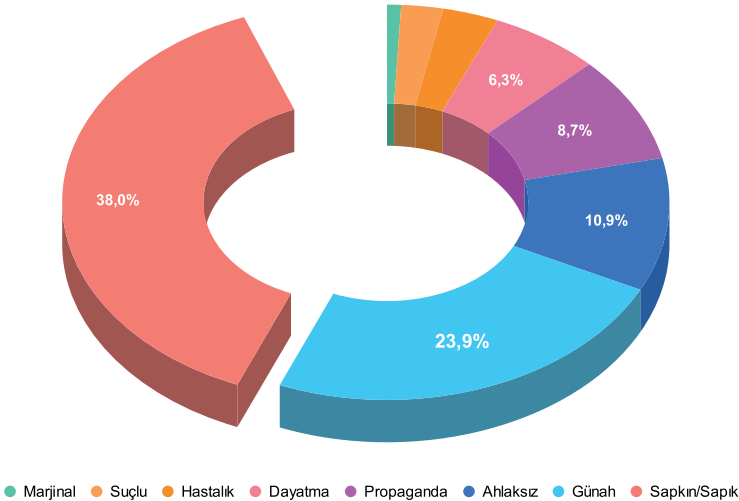
Haberlerde LGBTİ+ Kimlikler Nasıl Tanımlanıyor?

Bu başlık altında elde ettiğimiz veri seti, haberlerde LGBTİ+ kimliklerin nasıl tanımlandığına dair bir bakış sunmaktadır. Haberlerde kullanılan ifadeler şu şekilde sıralandı: Sapkın/Sapık, Ahlaksız, Marjinal, Terörist, Suçlu, Propaganda, Lobi, Dayatma, Hastalık, Günah”

- En sık rastladığımız tanımlama olan “sapkın/sapık” kullanılan tanımlamaların içerisinde %38’lik bir dilimi kaphıyor.
- İkinci sırada, yüzde 23,9 ile “günah” yer alıyor.
- 2022 yılı içerisinde incelediğimiz 4494 haberde, LGBTİ+ kimlikler 5193 kez olumsuz, ayrımcı ve stigmatize edici ifadelerle tanımlanıyor.*

*Bu fark, aynı haberin birden fazla kategoride sınıflandırılmış olduğunu ve bazı haberlerde birden çok tanımlamanın yapıldığını da gösteriyor.

Haberlerde LGBTİ+ Kimlikler Nasıl Tanımlanıyor?

Haberlerdeki Olumsuz Temsil Analizi

- 2022 yılında yayınlanan haberlerden %80,68'i homofobik, %43,92'si transfobik olarak değerlendirildi. Bu, **incelenen haberlerin %69,1'inin homofobik ve/veya transfobik** olduğunu gösteriyor.
- *Olumsuz temsil analizinde homofobik dile sahip olan haberleri de aşağıdaki parametrelere göre tasnif ettik.*

Bu parametreler arasında **en sık rastlanan olumsuz göstergeler**; "LGBTİ+'lara yönelik olumsuz/ayırımı söylemler kullanılmış" (%73,5), "LGBTİ+'lar nefret dili ve söylemiyle yanlış temsilin yol açabileceği şekilde yer almış" (%69,91), "Metinde LGBTİ+'ları suçlaştırma/kriminalize etme mevcut" (%67.63) olarak sıralanmıştır.

Bu veriler (negatif bir dilin yaygın olarak kullanımı, yanlış temsil ve nefret dili, suçlu gösterme/kriminalize etme); olumsuz bir tutumun ve ayrımcılığın geniş bir ölçekte bulunduğunu göstermektedir. Bu durum toplumda geniş bir kesimde önyargıların pekişmesine, LGBTİ+'lara karşı olumsuz algıların güçlenmesine neden olabilir.

Diğer olumsuz parametreler ise, "LGBTİ+'lara ilişkin stereotipleri pekiştiriyor" (%44,33), "LGBTİ+'ların cinsiyet kimliğini onaylamayan bir dil kullanılmış" (%55,13), "LGBTİ+'lara karşı şiddeti teşvik ediyor" (%14,21), "LGBTİ+'ların özel hayatı ve kişilik hakları ihlal edilmiş" (%3,98) şeklinde sıralanıyor.

Bu verilerdeki eğilimde ise, medyanın genellikle belirli cinsiyet kimlikleri veya cinsel yönelimlere dair yaygın olarak kabul gören önyargıları güçlendirebileceğini, LGBTİ+'ların toplumsal kabul ve anlayış bulma süreçlerini zorlaştırabileceğini, toplumda LGBTİ+'lara karşı şiddetin artmasına katkıda bulunabilecek bir rol oynadığını görebiliriz.

- ▶ *Olumsuz temsil analizindeki transfobik dile sahip olan haberleri de aynı parametrelere göre tasnifledik. Bu veri seti, medyanın transları temsil etme biçimindeki olumsuz eğilimleri analiz etme çabasını yansıtmakta ve bu temsillerin detaylı bir incelemesini sunmaktadır.*

Bu parametreler arasında en sık rastlanan olumsuz göstergeler; ”Translar nefret dili ve söylemiyle yanlış temsilin yol açabileceği şekilde yer almış” (%41.54), “Translara Yönelik Olumsuz/Ayrımcı Söylemler Kullanılmış” (%39.17), “Transların cinsiyet kimliğini onaylamayan bir dil kullanılmış” (%33.23) olarak sıralanmıştır.

▶ ÖNEMLİ NOT

Hem 2022 hem de 2023 yılında translar özelinde elde edilen bu veriler, LGBTİ+ temsiliyle karşılaştırıldığında haberlerdeki trans temsiline daha iyi olduğunu göstermiyor. Translarla ilgili olumlu ya da olumsuz haberlerin, özellikle siyasi iktidara yakınlığıyla bilinen ana akım haber sitelerinde daha az yer bulması, transların “görünmezliğini” pekiştiren de bir tabloyu ortaya koyuyor. Yani translarla ilgili olumlu ya da olumsuz haberlerin, genellikle alternatif haber sitelerinde daha fazla yer bulunduğunu görebiliyoruz. Bu durum, elde edilen verilerin, LGBTİ+ temsiline daha az olumsuz temsil olduğunu değil, aksine, transların medyada yeterince görünür olamadığına dair bir gösterge olarak yorumlanabilir.

Translarla ilgili diğer olumsuz parametrelerde ise, “Transların özel hayatı ve kişilik hakları ihlal edilmiş” (%30.27), “Metinde Transları suçlulaştırma/kriminalize etme mevcut” (%29.08), “Translara ilişkin stereotipleri pekiştiriyor.” (%21.36), “Nüfusta atanmış ismi” (%19.88), Translara karşı şiddeti teşvik ediyor (%3.56) şeklinde sıralanıyor.

Bu verilerdeki eğilim, toplumda translara yönelik ayrımcılığı ve ötekileştirmeyi artırmanın yanı sıra, transların sosyal ve psikolojik sağlığını olumsuz yönde etkileyebilecek bir unsura işaret etmektedir. Bu tür temsiller, toplum içinde transları güvenilmez veya tehlikeli olarak damgalayabilir, transların güvenliğini ve refahını tehlikeye atabilir, aynı zamanda mahremiyet ihlalleriyle birlikte temel haklara yönelik ciddi bir tehdit oluşturabilir.

Haberlerdeki Olumlu Temsil Analizi

LGBTİ+’larla ilgili incelenen haberlerden sadece %4,66’sının LGBTİ+’ları olumlayıcı/destekleyici bir dil kullandığı gözlemlenmiştir. Bu oran, medyanın genel yaklaşımının olumlu bir eğilim göstermediğini işaret etmektedir. Benzer şekilde, haberlerin sadece %5,14’ünün LGBTİ+ haklarına duyarlı ve saygılı bir dil kullandığı belirlenmiştir.

Belirlediğimiz parametreler arasında incelediğimiz **haberlerdeki olumlu göstergeler;** ”Haberde LGBTİ+’ların başarılarına/kişisel hikayelerine yer verilmiş” (%0,93), “LGBTİ+’ların özel hayatı ve kişilik haklarına saygılı haber yapılmış” (%2,21), “LGBTİ+’ların yaşadığı hak ihlallerine (Eğitim, çalışma hayatı, sağlık, barınma, sosyal yaşam) yer verilmiş” (%2,45) “LGBTİ+’ların sorunlarına ve ihtiyaçlarına dikkat çekiyor” (%3,03) olarak sıralanmıştır. Bu parametrelerdeki yüzdelik dilimler, medya içeriklerinde LGBTİ+’lara karşı olumlu bir tutumun sınırlı bir ölçekte bulunduğunu göstermektedir.

Toplam haber içerisinde, “LGBTİ+ örgütlerin ve uzmanların görüşlerine yer verilen haberler” yüzde 4,69 olarak belirlendi.

- *Olumlu temsil analizinde translarla ilgili haberleri de aynı parametrelere göre tasnifledik. Bu veri seti, medyanın transları temsil etme biçimindeki olumlu*

eğilimleri analiz etme çabasını yansıtmakta ve bu temsillerin detaylı bir incelemesini sunmaktadır.

Translarla ilgili incelediğimiz haberler arasında **en sık rastlanan olumlu göstergeler**; ”Haber metni trans haklarına duyarlı ve saygılı” (%56,08), ”Transları olumlayıcı/destekleyici bir dil kullanılmış” (%35,31), ”Transların özel hayatı ve kişilik haklarına saygılı haber yapılmış” (%28,78) olarak sıralanmıştır.

Belirlediğimiz parametreler arasında incelediğimiz haberlerdeki diğer olumlu göstergeler; ”Haberde transların başarılarına/kişisel hikayelerine yer verilmiş” (%2,37), ”Transların yaşadığı hak ihlallerine (Eğitim, çalışma hayatı, sağlık, barınma, sosyal yaşam) yer verilmiş” (%15,43), ”Transların sorunlarına ve ihtiyaçlarına dikkat çekiyor” (%16,02) olarak sıralanıyor.

Translar özelinde incelediğimiz olumlu parametreleri 2022 yılı içerisinde incelediğimiz toplam haber sayısına oranladığımızda:

”Haber metni trans haklarına duyarlı ve saygılı” (%4,20), ”Transları olumlayıcı/destekleyici bir dil kullanılmış” (%2,64), ”Transların özel hayatı ve kişilik haklarına saygılı haber yapılmış” (%2,15), ”Transların sorunlarına ve ihtiyaçlarına dikkat çekiyor” (%1,2), ”Transların yaşadığı hak ihlallerine (Eğitim, çalışma hayatı, sağlık, barınma, sosyal yaşam) yer verilmiş” (%1,15), ”Haberde transların başarılarına/kişisel hikayelerine yer verilmiş” (%0,17) şeklinde değiştiğini görebiliriz.

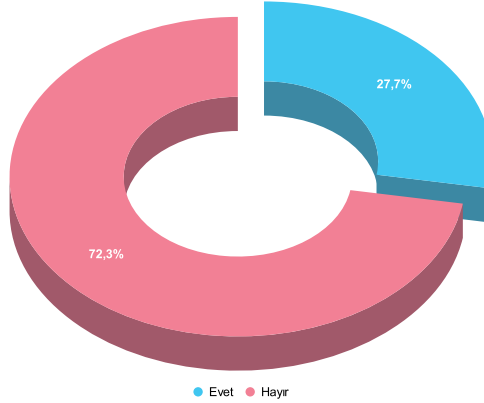
Haber metinleri hak haberciliği kapsamında mı?

2022 yılı boyunca LGBTİ+ ve transları konu edinen haber metnlerinin yüzde 72,3'ü (3249 metin) **hak haberciliğine aykırı** olarak yer aldı. Bu metinlerin yüzde 27,7'sini ise hak haberciliği kapsamında değerlendirdik.

Bu metinlerde LGBTİ+ ve transların temel haklarının ihlal edildiğini, nefret söylemi ve/veya ayrımcı dil içerdiğini ya da metinlerin LGBTİ+ 'lara ilişkin önyargıları beslediğini tespit ettik. Bu durum, medyanın LGBTİ+ ve transları konu edindiğinde hak haberciliği

standartlarına uygun bir yaklaşım sergilemede önemli eksiklikler bulunduğunu göstermektedir.

Haber metinleri hak haberciliği kapsamında mı?

2. 2023 YILI İNTERNET HABERLERİNİN İZLENMESİ

Bu bölüm, 2023 yılında izlenen internet haberlerine dair ana verilere ve önemli istatistiklere odaklanır.

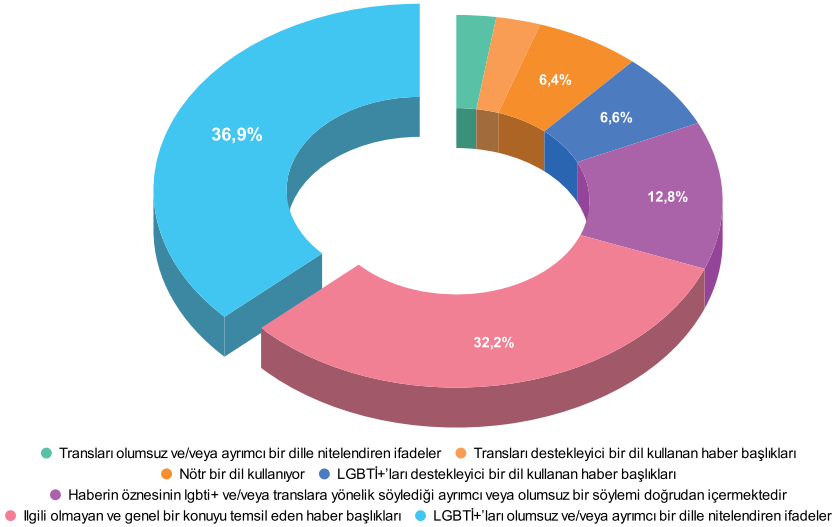
İzleme kapsamında 2023 yılında belirlediğimiz anahtar kavramlar kapsamında 12.000'den fazla aylık ziyarete sahip olan haber sitelerinde yayınlanan 7.567 haber metnini inceledik.

Haber Başlıkları

2023 yılında yayınlanan haber başlıklarından elde edilen ana bulgular şu şekildedir:

- Haber başlıklarının %36,9'u, **LGBTİ+'ları olumsuz ve/veya ayrımcı bir dille nitelendiren** ifadeler içeriyor. Haber başlıklarının %2,4'ü ise **transları olumsuz ve/veya ayrımcı bir dille nitelendiren** ifadeler içeriyor.
- Başlıkların %12,8'i, **haberinin öznesinin LGBTİ+ ve/veya translara yönelik söylediği ayrımcı veya olumsuz bir söylemi doğrudan içermektedir**.
- **LGBTİ+'ları destekleyici bir dil** kullanan haber başlıkları %6,6, **transları destekleyici bir dil** kullanan haber başlıkları ise %2,7.
- Başlıkların %6,4'ü **nötr bir dil kullanıyor**, yani başlık LGBTİ+ ve/veya translarla ilgili herhangi bir destekleyici ya da ayrımcı bir durum barındırmıyor.
- LGBTİ+ ve translarla **ilgili olmayan ve genel bir konuyu temsil eden** haber başlıkları %32,2'lik dilimi kapsıyor.
- **Her 100 haberden 52,1'i LGBTİ+'lar ve Translarla ilgili olumsuz/ ayrımcı söylemler içeriyor.**

2023 yılında yayınlanan haber başlıklarından elde edilen ana bulgular

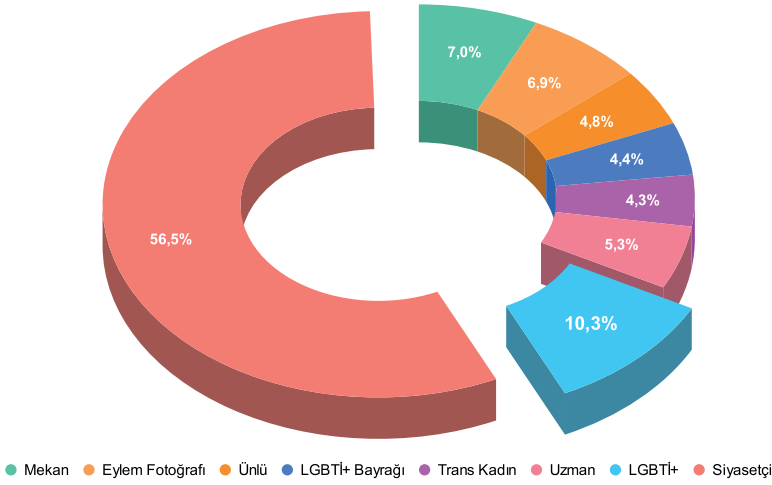
Haber Görsellerinde İfade Analizi: Kategoriler ve Temsiller

Kategoriler

Haber görsellerinde karşılaşılan içerikleri “siyasetçi, mekan, eylem fotoğrafı, trans kadın, trans erkek, LGBTİ+, LGBTİ+ bayrağı, trans bayrağı, ünlü, uzman, sporcu” şeklinde kategorize ettik.

Siyasetçiler haber görsellerinin %56,5’inde yer alıyor. İkinci sırada %10,3 ile LGBTİ+’larla ilgili görseller yer alıyor.

Haber görsellerinde karşılaşılan içerikler

Temsiller

Bu bölümde, görsellerin transları ve LGBTİ+’ları nasıl temsil ettiği incelenmiştir. Olumlu, destekleyici temsiller ile olumsuz, ayrımcı temsiller arasındaki fark ele alınmıştır.

LGBTİ+’lar

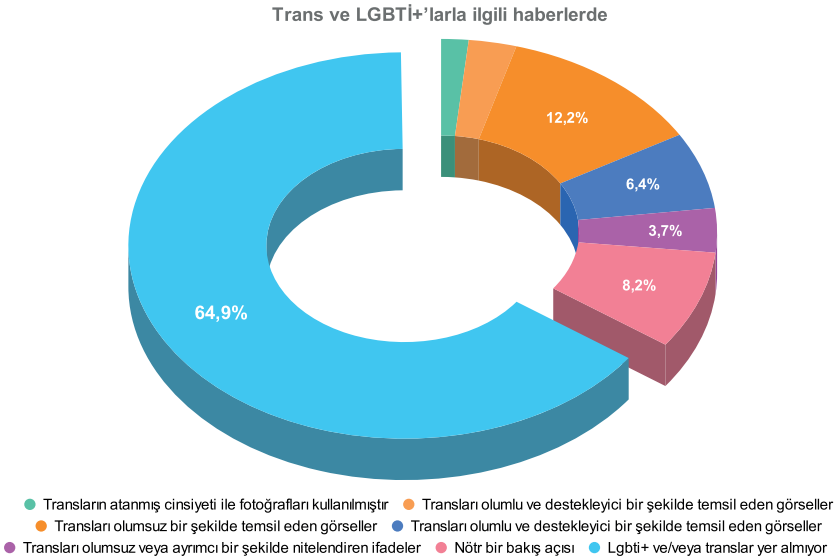
- **Olumlu ve destekleyici:** İncelenen haber görsellerinin %6,4’ü, LGBTİ+’ları olumlu ve destekleyici bir şekilde temsil eden görseller içermektedir.

- **Olumsuz veya ayrımcı:** İncelenen görsellerin %12,2'sinde, LGBTİ+'ları olumsuz veya ayrımcı bir şekilde nitelendiren ifadeler içermektedir.

Translar

- **Olumlu ve destekleyici:** İncelenen haber görsellerinin %2,8'i, transları olumlu ve destekleyici bir şekilde temsil eden görseller içermektedir.
- **Olumsuz veya ayrımcı:** İncelenen görsellerin %3,7'si, transları olumsuz veya ayrımcı bir şekilde nitelendiren ifadeler içermektedir.
- **Atanmış cinsiyet:** İncelenen görsellerin %1,6'sında, transların atanmış cinsiyeti ile fotoğrafları kullanılmıştır.
- **Nötr:** İncelenen görsellerin %8,2'sinde, LGBTİ+ ve/veya translar yer alsada bu temsil nötr bir bakış açısıyla yapılmıştır.

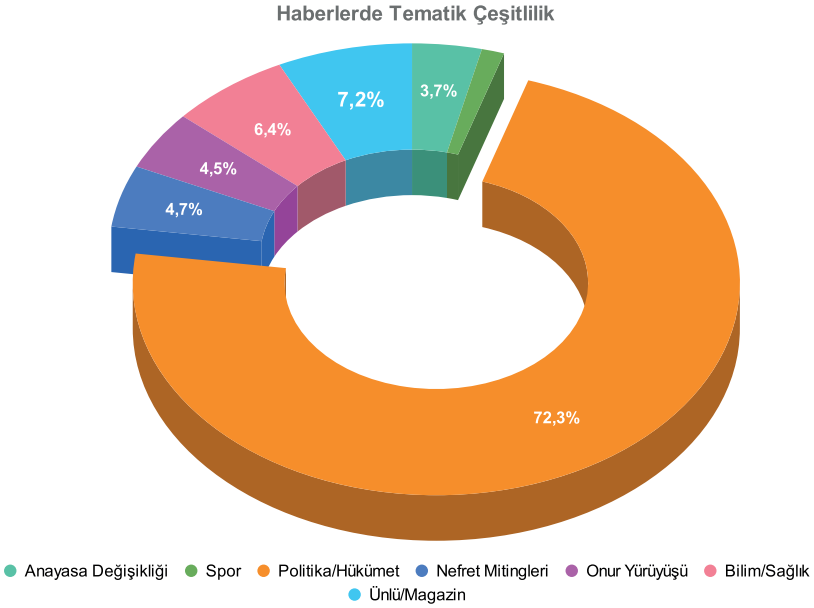
Trans ve LGBTİ+'larla ilgili haberlerde, her 100 haber görselinden 64,9 tanesinde LGBTİ+ ve/veya translar yer almıyor.

Haberlerde Tematik Çeşitlilik

Haberlerdeki tematik çeşitlilik 11 farklı kategoride (Politika/Hükümet, Ünlü/Magazin, Din/İnanç, Bilim/Sağlık, Suç/Şiddet, Ekonomi, Kültür-Sanat, Spor, Onur Yürüyüşü, Nefret Mitingleri, Anayasa Değişikliği) tasnif edildi.

Haberlerde yüzde 72,3 ile öne çıkan tema **Politika/Hükümet** oldu.

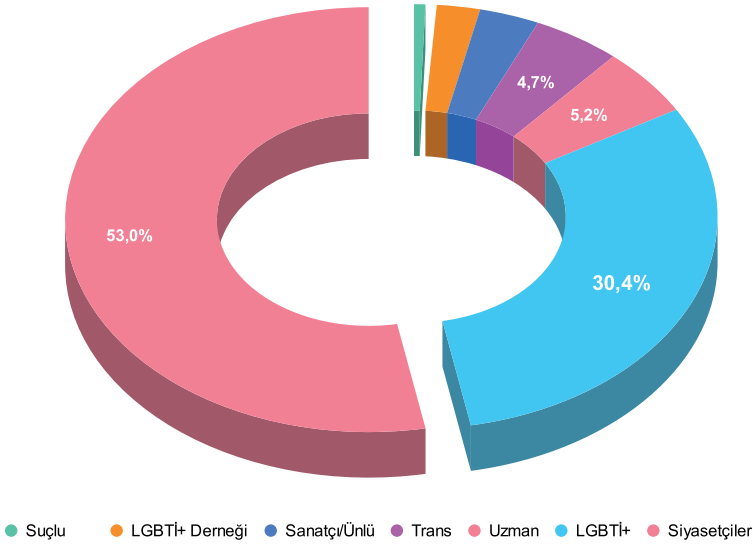
Haberdeki Öznelerin Toplumsal Temsili

Haberlerde yer alan özneler 8 farklı kategoride tasnif edildi.

Siyasetçiler %53 ile LGBTİ+ ve translarla ilgili haberlerde en çok yer alan özneler oldu.

Diğer kategoriler arasında ise sırasıyla; LGBTİ+ (%30,4), Uzman (%5,2), Trans (%4,7), Sanatçı/Ünlü (%3,2), LGBTİ+ Derneği (%2,3), Suçlu (%0,6), Sporcu (%0,4) bulunuyor.

Haberdeki öznelerin toplumsal temsili

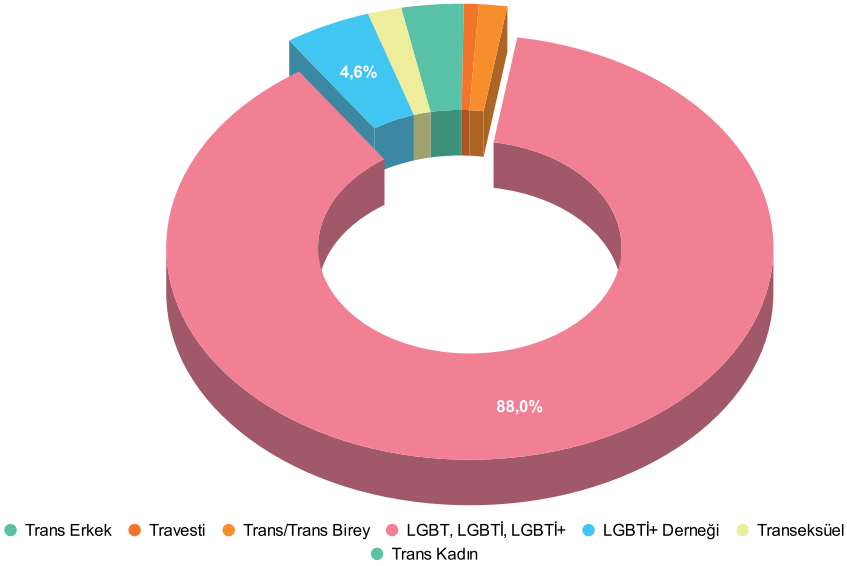
Haberlerde LGBTİ+ ve trans kimliklerin dağılımı

LGBTİ+'lar ve translar özelinde incelenen haberlerin, kimliklere göre dağılımını gösteren aşağıdaki grafikte, haberlerin doğrudan ilişkilendirildiği kimlik kategorileri (*LGBT/LGBTİ/LGBTİ+*, *Trans Kadın*, *Transeksüel*, *Trans/Trans Birey*, *Travesti*, *Trans Erkek*, *LGBTİ+ Dernekleri*) gösteriliyor.

'LGBT, LGBTİ, LGBTİ+' ifadelerinin yer aldığı haberlerin %88 ile öne çıkıyor. İkinci sırada ise %4,6'lık bir oranla LGBTİ+ dernekleri yer alıyor.

Haberlerde en az yer alan kimlik ise %0,2 ile trans erkek oldu.

Haberlerde LGBTİ+ ve trans kimliklerin dağılımı

Haberlerde LGBTİ+ Kimlikler Nasıl Tanımlanıyor?

Bu başlık altında elde ettiğimiz veri seti, haberlerde LGBTİ+ kimliklerin nasıl tanımlandığına dair bir bakış sunmaktadır. Haberlerde kullanılan ifadeler şu şekilde sıralandı: Sapkın/Sapık, Ahlaksız, Marjinal, Terörist, Suçlu, Propaganda, Lobi, Dayatma, Hastalık, Günah”

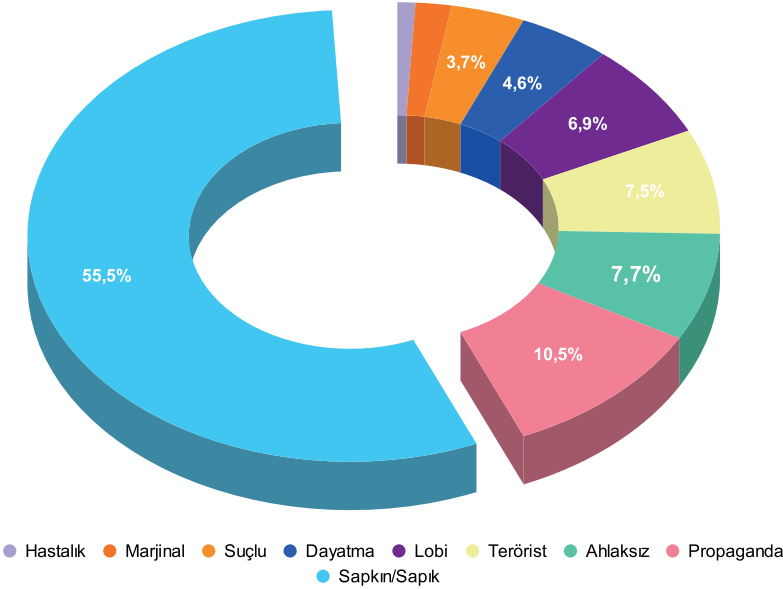
En sık rastladığımız tanımlama olan “sapkın/sapık” kullanılan tanımlamaların içerisinde %55,5’lik bir dilimi kaplıyor.

İkinci sırada, %10,5 ile “propaganda” yer alıyor.

2023 yılı içerisinde incelediğimiz 7567 haberde, LGBTİ+ kimlikler 9222 kez olumsuz, ayrımcı ve stigmatize edici ifadelerle tanımlanıyor. *

**Bu fark, aynı haberin birden fazla kategoride sınıflandırılmış olduğunu ve bazı haberlerde birden çok tanımlamanın yapıldığını da gösteriyor.*

Haberlerde LGBTİ+ Kimlikler Nasıl Tanımlanıyor?

Haberlerdeki Olumsuz Temsil Analizi

- 2023 yılında yayınlanan haberlerden %73,1'i homofobik, %32,4'ü transfobik olarak değerlendirildi. Bu, **incelenen haberlerin %70,2'sinin homofobik ve/veya transfobik** olduğunu gösteriyor.
- *Olumsuz temsil analizinde homofobik dile sahip olan haberleri de aşağıdaki parametrelere göre tasnif ettik.*

Bu parametreler arasında **en sık rastlanan olumsuz göstergeler**; "LGBTİ+'lara yönelik olumsuz/ayırıcı söylemler kullanılmış" (%69), "LGBTİ+'lar nefret dili ve söylemiyle yanlış temsilin yol açabileceği şekilde yer almış" (%61,4), "Metinde LGBTİ+'ları suçlulaştırma/kriminalize etme mevcut" (%40,6) olarak sıralanmıştır.

Diğer olumsuz parametreler ise, "LGBTİ+'lara ilişkin stereotipleri pekiştiriyor" (%39,7), "LGBTİ+'ların cinsiyet kimliğini onaylamayan bir dil kullanılmış" (%37), "LGBTİ+'lara karşı şiddeti teşvik ediyor" (%5,8), "LGBTİ+'ların özel hayatı ve kişilik hakları ihlal edilmiş" (%4,3) şeklinde sıralanıyor.

- *Olumsuz temsil analizindeki transfobik dile sahip olan haberleri de aynı parametrelere göre tasnifledik. Bu veri seti, medyanın transları temsil etme biçimindeki olumsuz eğilimleri analiz etme çabasını yansıtmakta ve bu temsillerin detaylı bir incelemesini sunmaktadır.*

Bu parametreler arasında en sık rastlanan olumsuz göstergeler; "Transların cinsiyet kimliğini onaylamayan bir dil kullanılmış" (%32,4), "Translara Yönelik Olumsuz/Ayırıcı Söylemler Kullanılmış" (%30,6), "Translar nefret dili ve söylemiyle yanlış temsilin yol açabileceği şekilde yer almış" (% 29) olarak sıralanmıştır.

► ÖNEMLİ NOT

Hem 2022 hem de 2023 yılında translar özelinde elde edilen bu veriler, LGBTİ+ temsiliyle karşılaştırıldığında haberlerdeki trans temsiline daha iyi olduğunu göstermiyor. Translarla ilgili olumlu ya da olumsuz haberlerin, özellikle siyasi iktidara yakınlığıyla bilinen ana akım haber sitelerinde daha az yer bulması, transların “görünmezliğini” pekiştiren de bir tabloyu ortaya koyuyor. Yani translarla ilgili olumlu ya da olumsuz haberlerin, genellikle alternatif haber sitelerinde daha fazla yer bulduğunu görebiliyoruz. Bu durum, elde edilen verilerin, LGBTİ+ temsiline daha az olumsuz temsil olduğunu değil, aksine, transların medyada yeterince görünür olamadığına dair bir gösterge olarak yorumlanabilir.

Translarla ilgili diğer olumsuz parametrelerde ise, “Metinde Transları suçlaştırma/kriminalize etme mevcut” (%26,5), “Translara ilişkin stereotipleri pekiştiriyor.” (%23.7),, “Kimlik ismi kullanılmış” (%21), “Transların özel hayatı ve kişilik hakları ihlal edilmiş” (%19,9), Translara karşı şiddeti teşvik ediyor (%2,1) şeklinde sıralanıyor.

Haberlerdeki Olumlu Temsil Analizi

LGBTİ+'larla ilgili incelenen haberlerden %15,8'inin LGBTİ+'ları olumlu-yıyıcı/destekleyici bir dil kullandığı gözlemlenmiştir. Haberlerin %25,10'unun ise LGBTİ+ haklarına duyarlı ve saygılı bir dil kullandığı belirlenmiştir.

Belirlediğimiz parametreler arasında incelediğimiz haberlerdeki olumlu göstergeler; ”Haberde LGBTİ+'ların başarılarına/kişisel hikayelerine yer verilmiş” (%3), “LGBTİ+'ların özel hayatı ve kişilik haklarına saygılı haber yapılmış” (%1,9), “LGBTİ+'ların yaşadığı hak ihlallerine (Eğitim, çalışma hayatı, sağlık, barınma, sosyal yaşam) yer verilmiş” (%4,1) “LGBTİ+'ların sorunlarına ve ihtiyaçlarına dikkat çekiyor” (%4,2) olarak sıralanmıştır.

Toplam haber içerisinde, “LGBTİ+ örgütlerin ve uzmanların görüşlerine yer verilen haberler” yüzde 4,5 olarak belirlendi.

- *Olumlu temsil analizinde translarla ilgili haberleri de aynı parametrelere göre tasnifledik. Bu veri seti, medyanın transları temsil etme biçimindeki olumlu eğilimleri analiz etme çabasını yansıtmakta ve bu temsillerin detaylı bir incelemesini sunmaktadır.*

Translarla ilgili incelediğimiz haberler arasında en sık rastlanan olumlu göstergeler; ”Haber metni trans haklarına duyarlı ve saygılı” (%67,5), “Transları olumlayıcı/destekleyici bir dil kullanılmış” (%53,1), “Transların özel hayatı ve kişilik haklarına saygılı haber yapılmış” (%16) olarak sıralanmıştır.

Belirlediğimiz parametreler arasında incelediğimiz haberlerdeki diğer olumlu göstergeler; ”Haberde transların başarılarına/kişisel hikayelerine yer verilmiş” (%2,37), “Transların yaşadığı hak ihlallerine (Eğitim, çalışma hayatı, sağlık, barınma, sosyal yaşam) yer verilmiş (%15,43), “Transların sorunlarına ve ihtiyaçlarına dikkat çekiyor” (%16,02) olarak sıralanıyor.

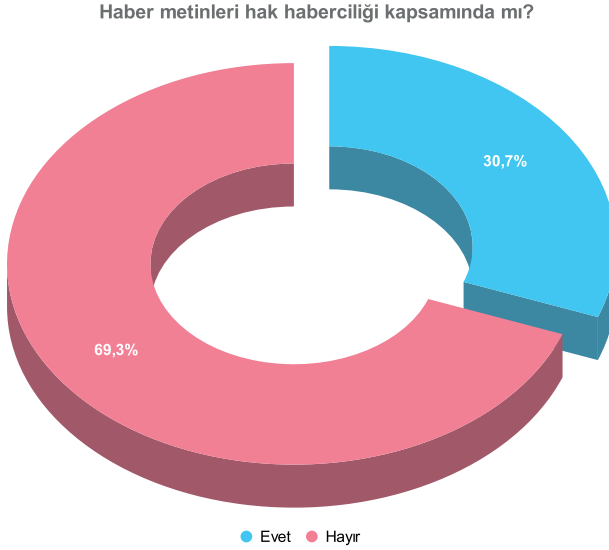
Translar özelinde incelediğimiz olumlu parametreleri 2023 yılı içerisinde incelediğimiz toplam haber sayısına oranladığımızda:

”Haber metni trans haklarına duyarlı ve saygılı” (%5), “Transları olumlayıcı/destekleyici bir dil kullanılmış” (%3,9), “Transların özel hayatı ve kişilik haklarına saygılı haber yapılmış” (%1,1), “Transların sorunlarına ve ihtiyaçlarına dikkat çekiyor” (%4), “Transların yaşadığı hak ihlallerine (Eğitim, çalışma hayatı, sağlık, barınma, sosyal yaşam) yer verilmiş (%2,6), ”Haberde transların başarılarına/kişisel hikayelerine yer verilmiş” (%0,29) şeklinde değiştiğini görebiliriz.

Haber metinleri hak haberciliği kapsamında mı?

2023 yılı boyunca LGBTİ+ ve transları konu edinen haber metnlerinin yüzde 69,3'ü (5244 metin) **hak haberciliğine aykırı** olarak yer aldı. Bu metinlerin yüzde 30,7'sini hak haberciliği kapsamında değerlendirdik.

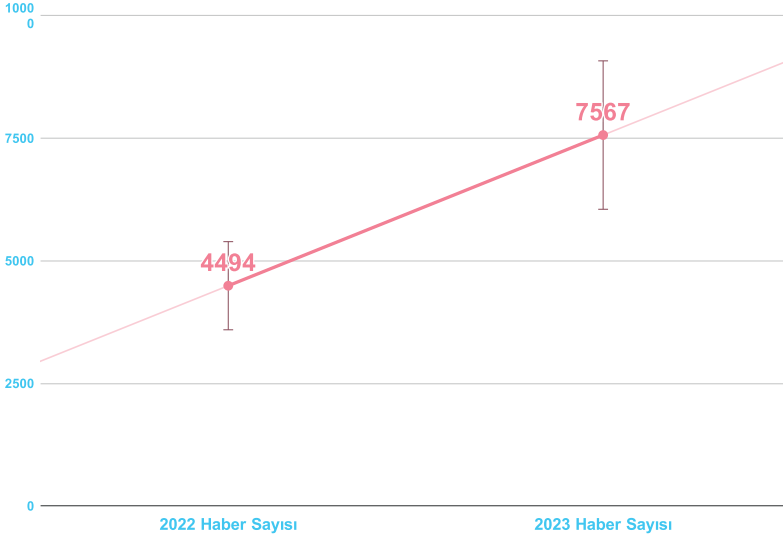
Bu metinlerde LGBTİ+ ve transların temel haklarının ihlal edildiğini, nefret söylemi ve/veya ayrımcı dil içerdiğini ya da metinlerin LGBTİ+ 'lara ilişkin önyargıları beslediğini tespit ettik. Bu durum, medyanın LGBTİ+ ve transları konu edindiğinde hak haberciliği standartlarına uygun bir yaklaşım sergilemede önemli eksiklikler bulunduğunu göstermektedir.

3. İKİ YILDA DENGELER NASIL DEĞİŞTİ?

Belirlenen parametrelere göre 2023 yılında incelenen haber sayısında, 2022 yılında incelenen haber sayısına göre **yüzde 68’lik bir artış** gözlemlendi.

İki yılda dengeler nasıl değişti?

2022 yılında LGBTİ+’larla ilgili incelediğimiz haberlerin %71,7’si homofobik, %43,9’u transfobik olarak değerlendirilmiştir. Bu da, incelenen **toplam haberlerin %69,6’sının homofobik ve/veya transfobik olduğunu göstermektedir.**

2023 yılında ise LGBTİ+’larla ilgili yapılan haberlerin %73,1’i homofobik, translarla ilgili yapılan haberlerin ise %32,4’ü transfobik olarak değerlendirilmiştir. Bu da, incelenen **toplam haberlerin %70,1’inin homofobik ve/veya transfobik olduğunu göstermektedir.**

LGBTİ+ kimliklerin nasıl tanımlandığı (sapkın/sapık, marjinal, terörist, hastalık, günah, ahlaksız, suçlu, propaganda, lobi, dayatma) ile ilgili başlığa baktığımızda; **2022’den 2023 yılına** ayrımcı, stigmatize edici, ötekileştiren ifadelerin kullanımında **yüzde 77 oranında artış oldu.**

2022 ve 2023 yılında LGBTİ+ ve Translarla ilgili **en çok nefret söylemi üreten** haber sitesi Yeni Akit (www.yeniakit.com.tr) oldu. Yeni Akit'in LGBTİ+ ve translarla ilgili ürettiği haberlerdeki nefret söylemi 2022 yılında yüzde 9,9'luk bir hacimdeyken, 2023 yılında yüzde 11,2'ye yükseldi.

2022 yılında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın LGBTİ+'lara yönelik nefret söylemi ürettiği haberler yüzde 4,5 iken, bu oran 2023 yılında yüzde 16'ya yükseldi. **İki yıl arasında 3,5 kat fark** olduğunu görebiliriz.

2022 ve 2023 yıllarında haberlerde **en çok işlenen konu Politika/Hükümet** oldu. Politika/Hükümet konusu 2022 yılındaki haberlerin %47,3'ü iken, 2023 yılında %72,3'ü oldu. Politika/Hükümet haberlerindeki artışın başlıca nedeni, 2023 yılında Türkiye'de cumhurbaşkanlığı ve genel seçimlerin yapılması olarak görülebilir. **Mayıs 2023'de yapılan Cumhurbaşkanı ve 28. Dönem Milletvekili Genel Seçimi, Politika/Hükümet kategorisi altındaki haberlerin %13'ünü oluşturuyor.** Başka bir neden ise, siyasi parti ve liderlerin, kendi seçmenlerini mobilize etmek için LGBTİ+'larla ilgili sık sık gündem oluşturacak açıklamalar yapıyor olması.

LGBTİ+ ve Transları olumsuz ve/ya ayrımcı bir şekilde nitelendiren haber görselleri 2022 yılında yüzde 25,2 iken, 2023 yılında yüzde 17 oldu. Bu verilerde 2022 ve 2023 yılı arasındaki LGBTİ+ ve transları olumsuz ve/ya ayrımcı bir şekilde nitelendiren haber görsellerindeki azalmayı; "LGBTİ+'larla ilgili herhangi bir unsur barındırmayan" haber görsellerindeki oranın artışı ile karşılaştırmak mümkün. 2022 yılında bu araştırma kapsamına giren haber görsellerinin %54,7'si LGBTİ+ ve translarla ilgili herhangi bir unsur **barındırmıyor.** 2023 yılında ise bu oran %64,9. Bu verilere göre, haberlerde doğrudan **LGBTİ+ ve translarla ilgili görsellerin kullanımında belirgin bir azalma** olduğunu görebiliriz.

2022 yılında haberlerde yer alan nefret söylemi oranı %64,5 iken, 2023 yılında bu oran %67 oldu. Nefret söylemindeki bu yüksek oranlar ve bir yıldaki bu artış, LGBTİ+'ların yaşadığı hak ihlallerinin yaygınlığını ve derinliğini gözler önüne seriyor.

2022 ve 2023 yılında LGBTİ+ ve translarla ilgili haber yayınlayan ilk 20 haber sitesi şu şekilde:

Yayın adı	2022 Haber sayısı	2023 Haber sayısı
yeniakit.com.tr	445	855
yenisafak.com	242	406
aydinlik.com.tr	229	321
ulusal.com.tr	189	142
haber7.com	182	218
haberler.com	149	242
odatv.com	133	146
beyazgazete.com	119	163
dogruhaber.com.tr	117	186
t24.com.tr	108	127
star.com.tr	105	178
takvim.com.tr	99	131
sondakika.com	98	169
milligazete.com.tr	96	234
abcgazetesi.com	96	205
bianet.org	88	175
haberturk.com	84	83
sabah.com.tr	82	201
dirilispostasi.com	82	90
cumhuriyet.com.tr	81	159

En çok içerik üreten yirmi haber sitesi arasında T24, Bianet ve Cumhuriyet gibi hak odaklı habercilik yapanlar, LGBTİ+ ve trans haklarını görünür kılma konusunda öncülük ederken; Yeni Akit, Yeni Şafak ve Aydınlik gibi haber siteleri, 2022 ve 2023'te LGBTİ+ ve transları hedef gösterme ve nefret üretme konusunda öne çıktı.

Bu haber siteleri, içeriklerinde sıklıkla LGBTİ+ ve transların varlığına saldırgan bir yaklaşım sergileyerek nefret yayıncılığı yaptı. İlk 20 haber sitesi içerisinde nefret

yayını yapan bu üç haber sitesi, toplam içeriğin %32,6'sını, 2023'de %35,7'sini oluşturdu.

PEMBE HAYAT LGBTI+ DAYANISMA DERNEGI

WWW.PEMBEHAYAT.ORG
MEDYA@PEMBEHAYAT.ORG